

Nr 232

Av herr Björk, om översyn av bestämmelserna om telefonavlyssning.

(Lika lydande med motion nr 271 i andra kammaren)

Hemlig telefonavlyssning kan anordnas av polismyndigheterna med stöd av tre olika bestämmelser i gällande lagstiftning.

I 27 kap. 16 § rättegångsbalken ingår en bestämmelse, avseende det fall att någon misstänkes för brott, för vilket ej är stadgat lindrigare straff än fängelse i två år och det finnes vara av synnerlig vikt för utredningen att undersökningsledaren eller åklagaren erhåller del av samtal till och från telefonapparat, som innehaves av den misstänkte eller eljest kan antagas komma att begagnas av honom. Om dessa förutsättningar bedömes föreligga, äger domstol meddela tillstånd till telefonavlyssning.

Lagen den 21 mars 1952 med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål tillåter en utvidgning av reglerna om telefonavlyssning vid förundersökning rörande vissa brott samt vid försök, förberedelse eller stämpling till sådana brott. I lagens brottsuppräknings ingår spioneri och olovlig underrättelseverksamhet. Enligt tvångsmedelslagens bestämmelser kan rätten meddela tillstånd till telefonavlyssning, även om det för brottet är stadgat lindrigare straff än fängelse i två år.

Slutligen har den provisoriska lagen om telefonavlyssning vid narkotikabrott öppnat möjligheter till sådan avlyssning även vid förundersökning om denna typ av brott, varvid undantag gjordes från regeln i rättegångsbalken om att straffsatsen skall vara minst fängelse i två år.

Lagstiftningen om hemlig telefonavlyssning är svåröverskådlig och oklar. Den särskilda tvångsmedelslagen har temporär karaktär men prolongeras varje år. Förslag om förlängning av den särskilda lagen om telefonavlyssning vid narkotikabrott har signalerats. Det skulle finnas skäl att före varje ändring av gällande bestämmelser på detta område företaga en fullständig översyn av hela området.

I två avseenden har det visat sig finnas behov av parlamentarisk insyn och kontroll i fråga om polisens användning av hemlig avlyssning. Den parlamentariska nämnden i Wennerström-affären fann anledning att granska den praktiska tillämpningen av 1952 års lag när det gällde telefonkontroll. De parlamentariska ledamöterna i rikspolisstyrelsen har insyn i den särskilda polisverksamheten och torde därigenom i efterhand få kännedom om beslut om telefonavlyssning.

I samband med behandlingen av den särskilda lagen om telefonavlyssning vid narkotikabrott uttalade första lagutskottet att ett så allvarligt ingrepp i den personliga integriteten som telefonavlyssning bör användas ytterligt restriktivt. Metoden bör med andra ord tillgripas endast när tungt vägande skäl föreligger. Som villkor för lagens förlängning förutsatte utskottet att riksdagen skulle erhålla en redovisning för de erfarenheter som vunnits genom lagens tillämpning.

Det statsråd, som varit särskilt engagerat i lagens utformning, har lämnat riksdagen en kortfattad redovisning av lagens effekter. Det torde kunna förutsättas att ett förslag om förlängning av lagen åtföljes av en mera inträngande analys.

De reservationer, som första lagutskottet gett uttryck åt, synes vara tillämpliga i fråga om alla de fall, då hemlig telefonavlyssning tillgripes av polismyndigheterna efter domstols medgivande. Om parlamentarisk insyn och kontroll befunnits angelägen i vissa fall av telefonavlyssning, föreligger ungefär lika starka skäl för en sådan insyn och kontroll i samtliga de fall, då telefonavlyssning enligt gällande bestämmelser kan förekomma. En sådan insyn bör kunna anordnas utan att polisverksamheten ytterligare kompliceras eller angelägna sekretesskrav eftersättes. Den kan ta formen av redovisningar i efterhand med bevarande av diskretion i personfrågor. Vilket parlamentariskt organ som bör erhålla insyn kan närmare övervägas. En dylik insyn torde underlätta en precisering av gränserna för polisens nödvändiga befogenheter på detta område.

Härmed hemställes,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla dels om en fullständig översyn av gällande bestämmelser i fråga om polisens befogenheter att tillämpa hemlig telefonavlyssning,

dels om förslag till former för parlamentarisk insyn och kontroll i fråga om polisens tillämpning av gällande bestämmelser om hemlig telefonavlyssning.

Stockholm den 22 januari 1970

Kaj Björk (s)